DOUĂ PARTITURI „DE SERTAR” – *CÂNTAREA BASARABIEI* ȘI *MOARTEA EROULUI* DE PAUL CONSTANTINESCU

TWO „DRAWER” SCORES – *CÂNTAREA BASARABIEI* AND *MOARTEA EROULUI* BY PAUL CONSTANTINESCU

SANDA HÎRLAV-MAISTOROVICI[15],
doctor în muzică, profesor universitar,
Universitatea Națională de Muzică, București, România

VLAD HÎRLAV-MAISTOROVICI[16],
doctor în muzică,
Asociația Culturală *Paul Constantinescu 2009,* București, România

[15] E-mail: sanda11955@yahoo.com
[16] E-mail: vlad2685@yahoo.co.uk

Paul Constantinescu (1909-1963), considerat de muzicologia românească şi europeană cel mai reprezentativ compozitor român după George Enescu, a compus o serie de lucrări, unele cu caracter religios, şi altele legate de importante evenimente istorice, despre care regimul comunist nu a dorit să se vorbească şi le-a pus la index.

Afinităţile lui Paul Constantinescu cu Basarabia și Bucovina datează din anii tinereţii sale şi se leagă strâns de prietenia cu Liviu Rusu, muzician născut pe meleagurile acestui atât de încercat ţinut populat de români. În anii studenţiei, la Bucureşti, mentorul lor, Mihail Jora, îi poreclise „inseparabilii", iar Liviu Rusu însuşi îşi aminteşte, într-o scrisoare nostalgică adresată lui Paul Constantinescu, vacanţele petrecute împreună: *Au trecut acele frumoase veri de la Lujeni, din valea Prutului, când veneai la noi acasă, la părinţii mei, când apoi erai oaspetele familiei mele la Cernăuţi, când prezenţa ta în casa noastră era un prilej de mare sărbătoare.* Tot din anii studenţiei, când Paul Constantinescu dă la iveală la 10 mai 1929, *Două studii în stil bizantin* pentru vioară, violă şi violoncel, Liviu Rusu, alături de Gicu Petrescu și autor, le interpretează la *Teatrul mic* din București, fiind przentate apoi la Praga. În anul 1933 Paul Constantinescu compune lucrarea *Costea* pentru voci bărbăteşti şi pian, pe versuri de George Coşbuc, pe care o publică tot la Cernăuţi, la Tipografia Mitropolitului Silvestru, în virtutea prieteniei celor doi muzicieni cu Mircea Streinul (1910-1945), poet bucovinean, prozator, traducător şi eseist care conducea grupul de scriitori format în jurul revistei „Iconar" (1935-1937). *Liturghia în stil psaltic* la care a lucrat între 27 octombrie 1935 şi 3 februarie 1936 a fost prezentată într-o a doua audiție (după București, la Buserica Sf. Visarion), la Cernăuți, sub bagheta lui Liviu Rusu.

La 16 martie 1939, Orchestra Societăţii Filarmonice din Bucovina, înfiinţată în 1862, îi prezintă, în primă audiţie, *Simfonietta,* lucrare care fusese distinsă la 7 decembrie 1937 cu Premiul „Max Anchauch".

Evenimentele istorice trăite de poporul român în anii 1940 și 41 se repercutează pregnant în destinele multor oameni de cultură, fără să-l ocolească pe compozitorul Paul Constantinescu. La 22 iunie 1941, când România intră în război alături de Finlanda, Ungaria, Italia şi Germania şi atacă Uniunea Sovietică, eliberând la 26 iulie teritoriul Basarabiei şi Bucovinei, iar Mareşalul Ion Antonescu rosteşte îndemnul: *Ostaşi,* v*ă ordon, treceţi Prutul!*, animat de adânci sentimente patriotice, dar şi de toate emoţiile legăturilor sufleteşti cu muzicienii şi oamenii de cultură din Basarabia și Bucovina, compozitorul dă la iveală în doar câteva zile două lucrări: poemul pentru orchestră *Cântarea Basarabiei* şi cantata *Moartea eroului*. Povestea manuscriselor acestor două lucrări este de-a dreptul fascinantă și face obiectul comunicării de față.

Ascunse cu grijă în arhivele Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, dar și în cele ale compozitorului Ion Dumitrescu, având titluri schimbate, cele două lucrări au putut fi „scoase de la naftalină” abia după evenimentele din 1989. Dacă lucrarea *Moartea eroului* stă și acum cuminte „la sertar”, așteptând să fie prezentată, din fericire, *Cantata Basarabiei* a avut parte de o primă audiţie la 29 aprilie în 1942, în Sala ARO din Bucureşti, în prezenţa Regelui, a Reginei Mamă Elena şi a notorietăţilor vremii, intrând în beznă după anul 1944. În cercetările noastre am identificat existenţa a două manuscrise în creion. Cel care se află în arhiva Ion şi Ilinca Dumitrescu, pe a cărui pagină de gardă apare titlul *Cântarea,* partea a doua a sintagmei (*Basarabiei*) fiind ştearsă cu guma, are 42 de pagini şi este semnat şi datat pe ultima pagină; celălalt, identic cu precedentul, poartă pe pagina de gardă titlul *Cântarea Cântărilor* şi se găseşte sub nr. F. Sp. 2687, în Biblioteca UCMR. Şi acesta conţine pe ultima pagină (42), semnătura autorului şi data: *Bucureşti 24-28 VI 1941.* În caietul-catalog, existent la UCMR în Fondul Breazul, nr. 713, elaborat de însuşi compozitorul, lucrarea figurează la poziţia întâi, pag. 20, având menţiunea: *Comandă M.St.M.* (Marele Stat Major).

În anul 2018, cu prilejul Centenarului Marii Uniri, lucrarea a fost prezentată la Ploiești, într-un concert festiv, în interpretarea orchestrei simfonice a Filarmonicii „Paul Constantinescu” și a fost editată de Editura Muzicală a UCMR.

Cuvinte-cheie: *Paul Constantinescu, Basarabia, Moartea eroului, Cântarea Basarbiei, Liviu Rusu, lucrări interzise în perioada comunistă*